

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu Portekiz’de Gerçekleştirildi

Tuğçe Selin Tağmat

Yılda iki kez AB Dönem Başkanlığı’nı yürüten ülkeler tarafından evsahipliği yapılan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu Konferansı bu yılın ikinci yarısında 11-12 Ekim 2007 tarihlerinde Portekiz-Matosinhos’da gerçekleştirildi. “Bölgesel Yerleşim İçinde Mimarlık: Toplumsal Uyum İçin Bir Çevre İnşa Etmek” temasıyla gerçekleştirilen konferans programına paralel olarak Forum’un çalışma toplantıları da gerçekleştirildi. Mimarlar Odası Forum programına Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Müsteşarı Sabri Erbakan’ın da yer aldığı bir delegasyon ile Türkiye adına katıldı. Ekim 2006’da Helsinki’de yapılan toplantıdan beri Forum’un resmî üyeleri arasında yer alan Mimarlar Odası dünyadan ulusal, yerel ve bölgesel mimarlık politikalarını derleyerek Ekim 2007’de yayımladığı Mimarlık Politikaları kitabını ve İngilizce politika metinlerini içeren bir CD’yi de Forum katılımcılarına sundu. Ayrıca Mimarlar Odası’nın çalışma toplantıları sırasında, bundan sonraki Forum konferanslarından birinde, AB’ye yeni üye olan veya uyum sürecinde olan ve mimarlık politikasını geliştirmekte olan ülkelerle ilgili özel bir oturum düzenlenmesi önerisi de Forum katılımcıları tarafından kabul gördü. Bir sonraki Forum etkinliği 16-18 Haziran 2008 tarihlerinde Slovenya- Ljubljana’da gerçekleştirilecek.

“Bölgesel Yerleşim İçinde Mimarlık: Toplumsal Uyum İçin Bir Çevre İnşa Etmek” olarak belirlenen Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu Portekiz programı, Avrupa Birliği’nde hızla önemi artan bölgesel uyum ve kalkınma politikalarında mimarlığın gündeme getirilmesi açısından oldukça verimli oldu. Konferans oturumlarında yer alan AB yetkilileri ve devlet yöneticileri konuşmalarında ve sunuşlarında, sürdürülebilir kentler ve yaşam çevrelerinin oluşturulmasında mimarlığın rolünü benimsemeye başladıklarının güçlü sinyallerini verdiler.

Konferansın açılışında **“Avrupa Birliği: Mimarlık Politikalarının On Yılı”** başlıklı bir sunuş yapan Forum’un Yönetim Kurulu Başkanı ve kurucularından Rob Docter, Avrupa ülkelerinde mimarlık politikalarının tarihçesi ve geleceğe yönelik vizyonla ilgili bilgi verdi. Sunuşunda, çeşitli ülkelerde mimari kalitenin sağlanması için kullanılan ödül programları, tasarım ve yapı kalitesi değerlendirme kurulları, baş mimarlık kurumu, örnek kamu projeleri ve tasarım yarışmaları gibi mekanizmalardan örnekler vererek, bunların ulusal, yerel ve bölgesel politikalarla desteklenmesinin önemini vurguladı. Mimarlık politikalarının Avrupa’da özellikle son on yıldaki gelişimine ve gerek ulusal politikalar gerekse AB politikalarına hızlı bir şekilde

entegre edilmekte olduğunu vurgulayan Docter, bu tarihsel gelişimin temel taşlarını Avrupa Mimarlar Konseyi'nin (ACE) 1995 yılında yayımladığı “Avrupa, Mimarlık ve Yarın” ve 2004 yılında yayımlayarak Avrupa Parlamentosu'na sunduğu “Mimarlık ve Yaşam Kalitesi” politika kitapları, 2001 yılında AB Konseyi tarafından kabul edilen “Avrupa Birliği Konseyi'nin Kentsel ve Kırsal Çevrede Mimari Kalite ile İlgili Kararı” ve bu belgelerdeki tavsiyelerin sonucunda birçok Avrupa ülkesinde farklı tarihlerde kabul edilen mimarlık politikaları olarak sıraladı. Bu yoldaki en önemli güncel adımlardan birinin, AB Almanya Dönem Başkanlığı'nın Avrupa'nın toplumsal, ekonomik ve kültürel kalkınmasının altyapısı olarak sürdürülebilir kent, ekoloji ve yapılı çevrenin bütünleşik rolünü benimseyen politik duruşu ve bunun bir sonucu olarak AB bakanları tarafından kabul edilen Leipzig Şartı olduğunu ifade etti.

Konferansın “**Mimarlık, Bölge ve Peyzaj**” temalı ilk oturumunda insan-doğa ilişkisi, kültürel bir eleman olarak peyzaj, mimarlık-kent planlama ilişkisinin gün geçtikçe birbirini besleyen ve ortak eğitim gerektiren disiplinler haline gelmesi, kentlerin toplumsal uyum, sürdürülebilirlik ve yapı kültüründeki rolü, kentlerin bölgesel gelişimdeki rolü ve kent merkezleri ile kent çeperleri arasındaki dengesizliklerin bölgesel gelişime olumsuz yansımaları tartışıldı. Bu oturum kapsamında “**AB Üye Ülkeleri'nin Kentsel ve Bölgesel Konularda İşbirliği: Leipzig ve Sonrası**” başlıklı bir sunuş yapan Vitor Campos AB'nin kalkınma stratejisi kapsamında bölgesel kimliklerin güçlendirilmesi ve bölgesel çeşitliliklerin daha verimli bir şekilde kullanılmasının yükselen bir değer olarak ortaya çıktığını anlatarak, bölgesel gündem, bölgesel işbirliği ve bölgesel uyum (*territorial agenda – cooperation – cohesion*) konularını gündeme getirdi.

Konferansın ikinci gününde “**Mimarlık, Kültür Endüstrisi ve Kalkınma**” temasıyla gerçekleştirilen ilk oturum öncesinde bir konuşma yapan Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürü Odile Quintin, Lizbon Gündemi'nde kültürün başlıca önceliklerden biri haline geldiğini ve kültürün toplumsal ve bölgesel uyum açısından en önemli araçlardan biri olarak görüldüğünü ifade etti. Bu kapsamda Avrupa Komisyonu'nun önümüzdeki dönemde kültürel çeşitlilik ve kültürler arası diyalogu geliştirecek, kültürü büyüme konusunda önemli bir faktör olarak destekleyecek ve UNESCO gibi kültürle ilgili uluslararası kurumlarla ilişkileri güçlendirecek bir yaklaşım izleyeceğini belirtti. Bunu izleyen oturumda, mimarlığın toplumun genelini ilgilendiren bir kültürel etkinlik olduğu ve toplumsal sorumluluğu nedeniyle düzenlenmiş bir meslek olduğu, bazı ülkelerde bu nedenle mimarlığın kültür bakanlıklarına bağlı olduğu, başka ülkede uygulama yapan mimarların kendi kültürlerini ve ülkelerinden kaynaklanan teknik bilgilerini de bu ülkeye taşıdıkları, mimarlık kültürünün paylaşılmasının ve bu amaçla mimarlık merkezleri ve müzelerinin etkinliklerinin önemli olduğu ve mimarlığın bir ülkenin kültür endüstrisinde önemli bir yer tuttuğu gibi konular tartışıldı. Ayrıca, kültür

endüstrisi kavramının kültür ve sanatı ekonomiyle birleştirmesi nedeniyle kendi içinde paradoks içerdiği, halbuki örneğin bir çöküntü bölgesinde yeni açılan bir sanat müzesinin çevresini geliştirmesinde olduğu gibi, kültür endüstrisinin toplumsal alanda yarattığı katma değer ön plana çıkartılmasının önemli olduğu tartışıldı.

Konferansın “**Mimarlık ve Peyzaj Politikaları**” başlıklı son oturumunda ise ülkemizin de imzaladığı Avrupa Peyzaj Sözleşmesi’nden bahsedilerek, ülkelerin peyzaj politikaları olmasının önemine değinildi.

AB Bölgesel Uyumunda Mimarlık ve Kentler

AB Üye Ülkeleri, 4 milyon kilometrekarelik bir coğrafya ve 490 milyonluk bir nüfusla yarattıkları bütünleşik ekonomileriyle dünya gayrisafi milli hasılasının yaklaşık üçte birini oluşturmaktadır. AB’nin 2000 yılında ilan ettiği Lizbon Stratejisi kapsamında 2010 yılından itibaren dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi olma hedefine, 2001 yılında belirlenen Göteborg Stratejisi ile ekonomik, sosyal ve çevresel olarak sürdürülebilir kalkınma boyutları da ekenmiştir. Böylece, bu çeşitli coğrafya ve nüfusu oluşturan AB ülkelerinin ekonomik, toplumsal ve kültürel uyumlarını daha hızlı bir şekilde geliştirilmeleri gerektiği açıkça ortaya çıkmış, özellikle 2004 yılından itibaren, bu uyumun gerçekleştirilmesi için en temel taşlardan birinin bölgesel değerlerin, çeşitliliğin ve olanakların daha verimli bir şekilde kullanılması olduğu fikri benimsenmiştir. Bu fikir, kentler ve alt bölgeler fikri üzerine kurulu bir AB Bölgesel Gündemi oluşturulması için bir başlangıç olmuştur.

Bölgesel uyum fikrinin gelişimi ve bunun mimarlık ve kentlerle ilişkilmesi süreci birkaç temel belge üzerinden izlenebilmektedir:

- Kasım 2004’te AB Hollanda Dönem Başkanlığı sırasında Rotterdam’da düzenlenen AB bakanları düzeyindeki toplumsal uyum toplantısında kabul edilen **Kentsel Mevzuat** belgesi ekonomik rekabet ortamı, toplumsal bütünleşme ve çevresel kalite arasında denge kurulmasını; daha tutarlı kentsel politikalar üretilmesini; kentlerin yaşanabilir ve kültürel kimlikleri olan yerler olmalarını ve farklı ölçekteki kentler arasındaki ağların ve işbirliklerinin geliştirilmesini öngörmektedir. Yine bu toplantıda, 2007 yılına kadar, kentlerin ve alt bölgelerin doğal ve kültürel değerlerinden yararlanılması, kentlerin ve bölgelerin diğer kentler ve bölgelerle daha sıkı altyapı bağlarıyla bağlanması ve bütünleşmesi, bunun yanı sıra kentsel ve bölgesel yönetimlerin kendi düzeylerindeki özel sektör temsilcileri, bilimsel kurumlar ve hükümet dışı örgütlerle sinerji yaratacak ortaklıklara girmesinin desteklenmesi gibi hedefler üzerine kurulu, stratejik ve eylem odaklı bir Bölgesel Gündem

oluşturulmasına karar verilmiştir. Diğer bir deyişle, Lizbon Stratejisi'ne ekonomik ve sosyal uyumun yanı sıra bölgesel uyum hedefi de eklenmiş ve böylece bölgesel gündem uyum politikalarının bir parçası haline gelmiştir. Tam bu noktada, AB uyumunun mimarlık ve kentlerle ilişkisi kurulmuş, yapılı çevre politikaları bu gündemin en büyük motorlarından biri olarak görülmeye başlanmıştır.

- AB Lüksemburg Dönem Başkanlığı Mayıs 2005'teki bakanlar toplantısında bölgesel gündem perspektifini geliştirmiştir.
- AB İngiltere Dönem Başkanlığı'nın 6-7 Aralık 2005 tarihlerinde Bristol kentinde düzenlediği AB bakanları düzeyindeki toplantıda kabul edilen **Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Mutabakatı** Avrupa'daki farklı ölçekteki toplulukların sürdürülebilir olabilmesi için gerekli koşulları belirlemiş ve iyi uygulamaların paylaşılması hedefini koymuştur. Yapılı çevre ve dolayısıyla da mimarlıkla doğrudan ilgili olan Mutabakat'ta sürdürülebilir toplulukları oluşturan temel özellikler kısaca, "Aktiflik, Kapsayıcılık, Güvenlik", "İyi İdare", "İyi Ulaşım", "İyi Hizmet", "Çevreye Duyarlılık", "İyi Gelişim", "İyi Tasarım ve İnşaat" ve "Herkes İçin Eşitlik" olarak açıklanmış, "kaliteli yapılı çevre" vurgusu yapılmıştır.
- AB ülkelerinin kentsel gelişim ve bölgesel uyumdan sorumlu bakanlarının Leipzig'de 24-25 Mayıs 2007'de gerçekleştirdikleri gayriresmî toplantıda kabul edilen AB Bölgesel Kalkınma Gündemi ve bu gündemi kentsel gelişim politikalarıyla bütünleştiren Sürdürülebilir Avrupa Kentleri İçin Leipzig Şartı, AB'nin bölgesel uyum ve yapılı çevre konusundaki geleceğe yönelik vizyonunu ortaya koyan iki belge niteliğindedir.

AB Bölgesel Kalkınma Gündemi'nde belirtilen temel hedefler arasında çokmerkezli bir kentsel sistem ve yeni bir kentsel-kırsal alan ortaklığı geliştirilmesi; kentler ve alt bölgeler arasında altyapı ve bilgi paylaşımının geliştirilmesi; kentler ve alt bölgelerdeki doğal ve kültürel mirasın sürdürülebilir gelişimi, öngörülü yönetimi ve korunması; enerji verimliliği ve yeni enerji kaynaklarının yaratılması; iklim değişikliğiyle mücadelede dahil olmak üzere, bölgesel risk yönetimi mekanizmalarının kurulması; genişleme sonrasında yeni katılan coğrafi bölgelerle daha sıkı ulaşım ve enerji altyapı bağları kurulması; genel kamusal hizmetlerin ve konutların geliştirilmesi gibi konular bulunmaktadır.

Avrupa kentlerinde sürdürülebilirliği sağlamak için izlenmesi gereken ilkeleri sıralayan **Leipzig Şartı**, Rotterdam Kent Müktesebatı ve Bristol Mutabakatı'nın bir devamı olmasının yanı sıra, özellikle mimari kalitenin sürdürülebilir kentlerin oluşturulmasındaki rolünü vurgulaması ve hükümetlerin AB'nin çok merkezli kentsel yapısını benimseyerek, Şart belgesinde ifade edilen ilkeleri yerel düzeyde uygulamayı taahhüt etmeleri açısından önem kazanmaktadır. Leipzig Şartı, kentlerin kalkınması için gerekli koşulların eşzamanlı olarak ele alınması ve ilgili tarafların ortak inisiyatif oluşturacak şekilde biraraya getirilmesini, yüksek kalitede kamusal alanların yaratılması ve bunların varlığının garanti altına alınmasını; altyapı ağlarının çağdaşlaştırılması ve enerji etkinliğin geliştirilmesini; kent bütünü içindeki geri kalmış mahallelere özel önem verilmesini; fiziksel çevrenin iyileştirilmesine yönelik stratejilerin izlenmesini; etkin ve uygun fiyatlı kentsel ulaşımın teşvik edilmesini öngörmektedir. Buna göre, "ulusal düzeyde, kamu kurumlarının ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki hedeflere ulaşılmasında kentlerin ne denli önemli olduklarını ve politikalarının bu kentler üzerindeki etkilerini daha açık olarak görmeleri ve kabullenmeleri gerekmektedir. Kentsel konuları ele alan ya da yaptıkları işlerin kentler üzerinde etkisi olan farklı sektörlerden sorumlu kamu birimlerinin çalışmaları arasında daha iyi bir uyum ve entegrasyon sağlanmalı; bunlar, birbiri ile çatışan değil birbirini tamamlayan kuruluşlar haline getirilmelidir."

AB'nin Bölgesel Gündemi şu anda gelişme sürecinde olan, hükümetlerin güncel programlarında yer alan ve mimarlık ve kentle ilgisi gün geçtikçe artan bir konudur. Almanya Dönem Başkanlığı sırasında Leipzig Şartı belgesi ile pekiştirilen "sürdürülebilir kent ve toplum" yaklaşımının Portekiz ve Slovenya Dönem Başkanlıkları tarafından da destekleneceği ve devam ettirileceği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte, yukarıda bahsedilen belgelerde AB üyesi ülkelerin hükümetleri tarafından verilen taahhütlerin başarısı ancak önümüzdeki dönemlerde uygulamaya yansımaları görüldükçe değerlendirilebilecektir. Bu yansımalar, ülkemizin AB Bölgesel Gündemi çalışmalarına sürdürdüğü resmî düzeyde katılımın yanı sıra, Avrupa'da mimarlık politikaları konusunda yapılan çalışmalara ve Forum toplantılarına Mimarlar Odası'nın mesleki düzeyde gerçekleştirdiği katılımlarla izlenecek.

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu hakkında daha fazla bilgi için:

www.efap-fepa.eu

Sürdürülebilir Topluluklar Üzerine Bristol Mutabakatı ve Rotterdam Kentsel Mevzuatı'na ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/bristolmutabakati.pdf

AB Bölgesel Gündemi belgesinin orijinaline ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/territorialagenda.pdf

Leipzig Şartı'na ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/leipzigsarti.pdf

Ayrıca bu süreçte üretilen belgelere başta aşağıda belirtilen AB Almanya Dönem Başkanlığı olmak üzere, dönem başkanlıklarının sayfalarından ulaşılabilir:

www.bmvbs.de